

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. X. Rationes Theologicæ ex sufficientia & efficacitate gratiæ desumptæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

zur; ira facillimâ efficaciâ Deus movet cor, & inclinat illud quocumque voluerit, &c. Et notandum ibi specialiter fieri mentionem de corde Regis, eò quòd hoc maximè sit liberum, & alterius potestati minus subiectum: unde si illud Deus absque ulla difficultate & resistentia vertit & inclinat quocumque voluerit, multò magis omnia alia corda huc illucque secundùm quod voluerit vertet, & summa erit primi cordis supra secundâ corda potestas, ac perfectissimum Dei in nostras voluntates dominium, subiadeque suprema & absoluta potestas movendæ & applicandæ voluntatem ad quocumque voluerit, salva & illata ipsius libertate: *Quis enim* (inquit Augustinus) *tam impiè despiat, ut dicat Deum malas hominum voluntates, quas voluerit, quando voluerit, ubi voluerit, in bonum non posse convertere?*

In
En-
chirid
cap.
98.

96.

Ex his intelliges, Catholicos & Hæreticos dominium omnino diversum Deo in humana corda tribuere. Pelagius enim motionem solum moralem, ac proinde dominium tantum politicum, in Deo agnovit: Calvinus è contra motionem purè physicam, & necessitatem, ac tollentem potentiam ad oppositum, subiadeque violentum ac tyrannicum dominium Deo attribuit: Catholicis verò (præsertim D. Augustini & S. Thomæ discipuli) qui utramque motionem (physicam scilicet & moralem) in Deo agnoscunt, dominium regale & monarchicum tribuunt, docentque ipsum attingere à fine usque ad finem fortiter, ac disponere omnia suaviter.

§. X.

Rationes Theologicae ex sufficientia & efficacia gratia desumptæ.

97. **R**ECTE ait D. Prosper, vel Author Epistolæ ad Demetriadem, cap. 9. *Gratia Dei, nisi tota suscipitur, tota repellitur: sicut enim alienus est à numero Fidelium, & à sorte Sanctorum, qui in aliquo à Catholica veritate dissentit, ita extra gratiam efficitur, qui aliquid de eius plenitudine distinetur.* Plenitudo porro ista, pro præsentis humanæ infirmitatis statu, binas includit prærogativas; una quarum in gratiæ sufficientia, altera in eius energia seu efficacia consistit. Quisquis proinde, sive de sufficientia, sive de efficacia Christianæ gratiæ aliquid distinetur, extra gratiam penitus esse convincitur: quia ut ex Prospero jam audivimus: *Ita tota repellitur, nisi tota suscipitur.* Si ergo probemus, sublatâ physicâ præmotione, neque sufficientem, neque efficacem gratiam stare posse, à fortiori ostendemus, eâ remotâ, totam Dei gratiam repellere, ejusque impugnatores (ut Prosperus verbis utar) *totaliter extra gratiam esse.*

98. Prima ratio, quæ de gratiæ sufficienti procedit, potest sic proponi. Ut voluntas habeat auxilium sufficiens ad operandum, & ad eliciendos actus supernaturales charitatis vel contritionis, debet prius saltem naturâ quàm operetur, esse physicè potens ad illos eliciendos: At seclusâ physicâ prædeterminatione, virtutem aliquam realem & physicam ordinis supernaturalis imprimente, voluntas non potest prius naturâ quàm operetur, esse physicè potens ad actus supernaturales eliciendos: Ergo illâ sublatâ non possunt dari auxilia sufficientia. Major patet: voluntas enim non solum moraliter, sed

A etiam physicè inquit in actus supernaturales; & actus primus, prioritate saltem naturæ, actum secundum seu operationem præcedit: Ergo ut supernaturales eliciendos, debet prius naturâ quàm operetur, esse physicè potens ad agendum. Minor autem, in qua est difficultas, sic ostenditur. Sublatâ physicâ prædeterminatione, solum restat motio moralis, seu gratia moraliter excitans, & concursus simultaneus ordinis supernaturalis, qui gratiæ coefficientiæ à quibusdam appellatur: supponimus enim actus illos charitatis & contritionis justificationem præcedere, & elici à peccatore habitibus supernaturalibus gratiæ & charitatis destruit: Sed nec motio moralis, nec concursus simultaneus, possunt reddere voluntatem physicè potentem prius naturâ quàm operetur: Ergo sublatâ physicâ prædeterminatione, voluntas non potest esse prius naturâ quàm operetur, physicè potens ad actus supernaturales eliciendos. Major constat, Minor quoad utramque partem suadet. In primis enim motio moralis, cum non immutet physicè voluntatem, & nullam virtutem ei imprimat, sed extrinsecè tantum & objectivè, per ostensionem bonitatis & convenientiæ quæ est in objecto, eam allicit, ut supra declaravimus, non potest reddere voluntatem peccatoris physicè potentem ad eliciendos actus supernaturales charitatis & contritionis; quod enim est de se impotens, non potest reddi physicè potens, nisi physicè mutetur, seu virtutem aliquam physicam recipiat, quam antea non habebat: Similiter etiam concursus simultaneus, cum non se teneat ex parte actus primi, sed secundi; nec operationem causæ secundæ prioritate naturæ antecedit; nec in ipsam causam, sed tantum in eius effectum influat; non potest elevare voluntatem ad actus supernaturales eliciendos, nec ipsam reddere physicè potentem ad agendum, prius naturâ quàm operetur: Ergo nec motio moralis, nec concursus simultaneus, possunt reddere voluntatem physicè potentem in actu primo ad actus supernaturales charitatis & contritionis, nec ei auxilium sufficientem ad operandum tribuere: unde vel debet admitti præmotio physica, vel tollenda sunt auxilia sufficientia.

Mirum est quantum hoc argumentum Adversariorum ingenia torqueat, & inquam varios dicendi modos eos abire compellat. In primis aliqui dicunt, voluntatem peccatoris, habitibus supernaturalibus gratiæ & charitatis destruitam, elevari & reddi potentem ad actus supernaturales charitatis & contritionis eliciendos, per motus quosdam subitaneos & indeliberatos quos Deus in nobis sine nobis operatur. Alij existimant eam elevari, & fieri potentem per specialem Dei assistentiam: Alij per imperium Dei prædicatum: Alij denique per concursum Dei simultaneum, non ut exercitum, quia ut talis se tenet ex parte actus secundæ, sed ut oblatum, seu ut loquitur Suarez, quatenus Deus est paratus illum dare.

Hæc tamen omnia vim argumenti propositi non infringunt, sed potius roborant. Nam primò inquirò ab Adversarijs, an actus illi indeliberati, in quibus gratiam excitantem & sufficientem confituntur, sint naturales vel supernaturales? Si sint naturales, non possunt reddere voluntatè potentè ad eliciendos actus supernaturales.

naturales charitatis, & contritionis, nec habere rationem gratiæ sufficientis, cum illa sit intrinsecè supernaturalis. Si verò dicatur, quòd sint supernaturales, redit difficultas argumenti propositi: cum enim voluntas sit potentia purè naturalis, non potest de se esse physicè potens, prius naturà quam operetur, ad eos eliciendos; unde ut fiat physicè potens, v. l. debet mutari per alium actum indeliberatum (de quo idem quæramus a de prioribus, & sic erit processus in infinitum) vel admittenda est motio aliqua physica & supernaturalis, quæ voluntatem elevet, ac reddat physicè potentem prius naturà quam operetur, subindeque admitti debet præmotio physica.

Secundò: Actus illi indeliberati (esto sint supernaturales) sunt tamen minus perfecti, ac diverse speciei ab illis actibus perfectè supernaturalibus, ad quos eliciendos voluntas excitatur: solet enim Deus vivà quadam mortis representatione, aut timore gehennæ, excitare & movere voluntatem peccatoris ad actum contritionis, aut dilectionis Dei super omnia; qui est multò nobilior & præstantior, ac diversæ speciei ab actu timoris: Ergo tales actus indeliberati non possunt reddere voluntatem physicè & completè potentem ad eliciendos actus contritionis & charitatis. Consequenter patet: quia tota perfectio actus secundi, debet virtualiter aut eminenter præcontineri in actu primo, subindeque iste debet alium superare, vel saltem æquare in perfectione. Unde sicut surculus castanæ v. g. non potest reddere arborem sylvestrem, cui inseritur, potentem ad producenda poma, vel pyra, quæ sunt fructus nobiliores, & diversæ speciei à castaneis; ita videtur impossibile quòd actus timoris reddat voluntatem physicè potentem ad eliciendum actum charitatis, sed ad hoc necessariò requiritur vis quædam supernaturalis, voluntati impressa, prius saltem naturà quam operetur, virtualiter continens perfectionem quæ reperitur in actu charitatis.

Tertiò: Vel ex speciali Dei assistentia, imperio, aut oblatione concursus simultanei, derivatur in voluntate aliqua virtus intrinseca, vel nulla ei superadditur: Si primum dicatur, habentis intentum: nam talis virtus superaddita, cum sit prior naturà ipsà operatione voluntatis, & non sit permanens, sed transiens ac fluens, erit ipsa præmotio physica. Si secundum affirmetur, sequitur quòd ex tali assistentia, imperio, & oblatione concursus, voluntas non possit fieri intrinsecè potens ad eliciendos actus charitatis & contritionis: quia impossibile est id quòd est de se impotens & disproportionatum ad producendum aliquem effectum, vel ad eliciendam aliquam operationem, reddi physicè potens & proportionatum ad illam, nisi in se recipiat aliquam formam, vel virtutem quam antea non habebat; causam enim esse physicè potentem, non est aliqua denominatio extrinseca, sed intrinseca, à virtute aliqua & principio interno petita; unde communiter dicitur: *Idem manens idem, semper facit idem.*

Confirmatur: Illud quo voluntas de impotente sit proximè & completè potens ad eliciendam aliquam operationem, debet esse forma operativa; quia ejus effectus formalis est constituitur subiectum in actu primo, & proximè operativum: Sed Deus non potest habere rationem formæ & actus primi (saltem in esse en-

titativo) respectu creaturæ, ut docent communiter Theologi 1. p. quæst. 12. art. 5. ubi hac ratione probant Deum non posse immediatè per seipsum supplere lumen gloriæ in intellectu creato, licet possit gerere vices speciei impressæ & formæ intelligibilis: Ergo Deus non potest per solam specialem assistentiam, imperium, aut oblationem concursus simultanei, reddere voluntatem creatam proximè potentem ad eliciendos actus supernaturales. Videatur quæ diximus in tractatu de visione beata, ubi variis argumentis ostendimus, intellectum creatum non posse elevari & fieri potentem ad videntium Deum; per solam ejus assistentiam, aut concursum simultaneum, sed necessariò requiri lumen gloriæ per modum habitus vel auxilii communicatum: nam hæ rationes idem probant de voluntate creata, respectu actus charitatis & contritionis; præsertim illa quam desumpsimus ex S. Doctore 3. contra gent. cap. 53. ubi sic dilcurrit: *Nihil potest ad altiorum operationem elevari, nisi per hoc quòd ejus virtus fortificatur.* Contingit autem dupliciter alicujus virtutem fortificari; uno modo per simplicem ipsius virtutis intensiorem, sicut virtus activa calidi augetur per intensiorem caloris, ut possit efficere vehementiorem actionem in eadem specie: alio modo per novam formæ appositionem; sicut diaphani virtus augetur ad hoc ut possit illuminare, per hoc quòd fit lucidum actu, per formam lucis receptam in ipso de novo: & hoc quidem virtutis augmentum requiritur ad alterius speciei operationem consequendam, &c. Unde sic potest argumentum formari. Quotiescumque aliqua potentia debet elicere actus diversæ speciei, & ordinis altioris iis quos connaturaliter elicit, debet mutari per receptionem novæ formæ, quæ sit etiam diversæ speciei, & ordinis altioris eà quam habet ex sua natura: Sed actus charitatis & contritionis, qui eliciuntur à peccatore nondum justificato, & habitibus supernaturalibus gratiæ & charitatis nondum ornato; sunt alterius speciei, imò & altioris ordinis, quam sint illi quos voluntas creata secundum sua naturalia potest elicere: Ergo ipsa debet intrinsecè mutari, per receptionem alicujus virtutis, motionis, aut qualitatis supernaturalis, prius saltem naturà quam operetur, subindeque à Deo physicè præmoveri.

Præterea: Dato quòd de potentia absoluta possit Deus se solo, absque impressione alicujus formæ, qualitatis, aut virtutis activæ, reddere voluntatem intrinsecè potentem ad eliciendos actus supernaturales: negari tamen non potest, suavius & connaturalius id fieri, mediante aliqua qualitate, seu virtute activa supernaturali, impressa voluntati prius saltem naturà quam operetur: Unde D. Thomas 1. 2. quæst. 23. art. 2. docet contra Magistrum sententiarum, motum dilectionis Dei non produci immediatè à Spiritu sancto, mentem justì inhabitante, sed mediante aliqua forma, seu qualitate creata voluntati impressa: *Quia (inquit) nullus actus perfectè producitur ab aliqua potentia activa, nisi sit ei connaturalis per aliquam formam, quæ sit principium actionis:* Atqui Deo debemus semper id quòd suavius est, & naturis rerum conformius ascribere; nam ut dicitur Sapient. 8. *Attingit à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter:* Ergo dicendum est, Deum elevare voluntatem peccatoris ad actus supernaturales charitatis & contritionis eliciendos, mediante aliqua

forma

forma aut qualitate transeunte illi impressa, prius saltem naturam quam operetur; non verò immediatè per seipsum, seu per specialem ejus assistentiam, aut concursum simultaneum.

Præterquam quod (ut arguit D. Thomas loco citato contra gentes ratione 3.) si aliqua duo fuerint non unita, & postmodum uniantur, oportet quod hoc fiat per mutationem utriusque; vel alterius tantum: unde cum Deus simultaneè concurrendo cum voluntate humana ad actus supernaturales, ipsi conjungatur & assistat per modum comprincipii, simul cum ea influentis in eandem operationem, debet intervenire aliqua mutatio; quæ eum non possit tenere ex parte Dei, debet se tenere ex parte voluntatis; quæ proinde debet aliquid reale & physicum de novo recipere, prius saltem naturam quam operetur; quod est ipsam physicè præmoveri.

S. XI.

Aliaratio Theologica ex efficacia seu efficientia gratia desumpta.

105. **H**æc ratio præcipua est & fundamentalis, potestque sic breviter proponi. Deus per gratiam prævenientem verè & propriè efficit in nobis determinationem voluntatis ad bonum, v.g. ad credendum mysteriis revelatis, vel ad diligendum Deum super omnia: Sed id præstare nequit, nisi voluntatem physicè præmoveat: Ergo datur talis præmotio. Major est de fide: nam de fide certum est, justificationis exordium in adultis à præveniente Dei gratia sumendum esse, sicut definit Tridentinum sess. 6. cap. 7. Exordium autem justificationis in adultis incipit à determinatione liberi arbitrii, quæ infidelis v. g. se determinat ad credendum mysteriis sibi revelatis; unde capite sequenti subditur: *Disponuntur autem ad ipsam justitiam, dum excitati divina gratia & adjuti, fidem ex auditu concipientes, libere moventur in Deum, credentes vera esse quæ divinitus revelata & promissa sunt*: Ergo ex Tridentino Deus per gratiam prævenientem verè & propriè causat in nobis determinationem liberi arbitrii ad credendum.

106. Confirmatur: Determinatio voluntatis ad credendum, vel ad diligendum Deum super omnia, est quoddam initium fidei & bonæ voluntatis, fides enim incipit à pia motione voluntatis, determinantis & applicantis intellectum ad assentiendum mysteriis ei propositis, ut ostendimus in tractatu de fide: Sed de fide certum est, nulla dari in nobis initia fidei aut bonæ voluntatis, quæ non sint à gratia præveniente; ita enim contra Semipelagianos in pluribus Conciliis definitum est, & passim docent Augustinus, Prosper, Fulgentius, & alii SS. Patres. Unde Leo Papa ferm. 8. de Epiphania: *Dicente discipulis Domino, sine me nihil potestis facere, dubium non est hominem bona agentem, à Deo habere & effectum operis & initium voluntatis*: Ergo Deus per gratiam prævenientem, verè & propriè efficit in nobis determinationem voluntatis ad bonum.

107. Minor autem, quam negant Adversarii, multipliciter suaderi potest. Primo quia motio moralis non est vera & propria efficientia, sed impropria tantum & metaphorica; magisque pertinet ad genus causæ finalis, quam efficientis; movet enim solum objectivè, & exhibendo voluntati bonitatem quæ convenientiâ suâ eam

allicit: unde oratores non verè & propriè efficiunt motum voluntatis audientium, quia solum suadendo movent ipsam moraliter; Diabolus etiam non est verè & propriè causa peccati hominis, quia solis consiliis, suasionibus, aut propositione objecti delectabilis, ejus voluntatem movet ad peccandum, ut docet S. Thomas infra quæst. 80. art. 1. & quæst. 3. de malo artic. 3. Idem patet exemplo pueri, qui moraliter movetur & excitatur ad currendum, ostensione pomi vel imaginis; quis enim dicat hanc moralem excitationem esse verè & propriè causam efficientem cursûs illius? Ergo Deus per motionem moralem non verè & propriè efficit determinationem nostræ voluntatis ad bonum, sed debet illam physicè præmovere, ut verè & propriè talem determinationem efficiat.

Secundò probatur eadem Minor ratione S. Thomæ loco ultimò citato. Causa efficiens est illa ad quam infallibiliter sequitur effectus: Sed ad actionem consentientis, imperantis, aut suadentis, non sequitur infallibiliter effectus, nempe consensus liber alterius; suasio enim non cogit invitum, ut dicit Augustinus lib. 83. quæst. id est, illum efficaciter ad agendum non determinat: Ergo motio moralis non est vera causa efficiens, subindeque requiritur physica.

Tertiò, Quod non existit, non potest verè & propriè agere; causa enim efficiens operatur in quantum est actu: Sed multoties contingit quod gratia moraliter excitans non existat, quando producit consentus voluntatis & ejus operatio: Ergo saltem tunc non potest esse vera causa efficiens talis consentus. Major patet, Minor etiam constat experientiâ. Nam sæpè quando peccator convertitur, & incipit diligere Deum super omnia, non sentit in anima motus illos indeliberatos timoris mortis vel gehennæ v.g. in quibus Adversarii gratiam moraliter excitantem constituunt.

Confirmatur: Principium effectivum debet esse, vel saltem potest esse simul cum suo effectû, præsertim in actionibus instantaneis & immantibus, quales sunt actus intellectus & voluntatis: Sed actus indeliberati intellectus & voluntatis, non possunt simul esse cum deliberatis, quando versantur circa idem objectum (v.g. quando Deus per actum indeliberatum amoris movet hominem ad actum deliberatum perfectæ charitatis) nam deliberatum & indeliberatum opponuntur contrariè, vel contradiçtoriè, subindeque se invicem excludunt: Ergo gratia moraliter excitans non potest esse principium effectivum actus perfectæ charitatis.

Denique: Motus gratia excitantis solet esse minus perfectus, quam actus supernaturalis ad quem movet; Deus enim, ut supra dicebamus, solet vivâ quadam mortis representatione, aut timore gehennæ, excitare peccatores ad actum contritionis vel charitatis, qui est altioris ordinis, & diversæ speciei ab actu timoris: Sed causa efficiens principalis, debet esse ad minus æque perfecta, ac ejus effectus, cum tota perfectio effectus virtute contineatur in causa: Ergo gratia moraliter excitans, non est, nec esse potest vera causa efficiens actus charitatis, & determinationis voluntatis ad credendum, vel diligendum Deum super omnia.

Dices: Licet Deus per gratiam prævenientem verè & propriè ac physicè non efficiat in nobis liberi arbitrii determinationem ad bonum;